

Slagelse Kommune
Center for Miljø, Plan og Teknik
Dahlsvej 3
4220 Korsør
Att.: Dannie Møller Vestergård

Skælskør den 15. januar 2023

Skælskør Bevaringsforenings kommentarer til ansøgning om dispensation til nedrivning af to bygninger på Gerdrup herregård, Gerdrupvej 135 A

Bevaringsforeningen har i forbindelse med høringen vedrørende ansøgning om dispensation til nedrivning af to bevaringsværdige bygninger på Gerdrup Gods følgende kommentarer:

Vi opfordrer Byrådet på det kraftigste at gøre, hvad der er muligt for at undgå nedrivning af de to markante drifts- og staldlænger som benævnes bygning 3 og bygning 4 i ansøgningen til Slagelse Kommune. Foreningen finder, at der er mange betydningsfulde grunde til, at disse bygninger bør bevares for eftertiden.

En væsentlig reference er Slots- og Kulturstyrelsens grundige registrering og vurderinger af gårdens bygninger (SAVE-registrant) fra 1993.

Heri tillagdes mange af bygningerne *Høj bevaringsværdi* (3), inkl. drifts- og staldlængerne. Bedømmelserne vedrørende *Kulturhistorisk værdi*, *Miljømæssig værdi* og *Originalitet* lå særdeles højt (2) på SAVE-metodens skala fra 1 til 9. Det er udtryk for at ejere gennem tiden respektfuldt har værnet om bygningskompleksets bærende træk. Der er gennemført enkelte saneringer, men undgået betydelige og skæmmende ændringer af hovedanlægget. Det gør sig også gældende for perioden fra den omfattende SAVE-registrering til i dag.

Registrantens vurdering af staldbygningernes tilstand/vedligehold var mere beskeden (4). Trods de forløbne 30 år siden bedømmelsen står længernes ydre stadig intakt, men dog nu tydelig præget af manglende vedligeholdelse og af, at de stort set ligger uudnyttede hen.

Stedets historie rækker helt tilbage til den berømte Hvideslægt. Ændringer og fornyelser har været nødvendige og mulige at realisere gennem tiden, senest i 1860-erne med omfattende nybyggeri, hvoraf størstedelen endnu ses på stedet.

Driftsbygningerne - med deres store skifertage - udgør med gårdens herskabelige bolig en struktur med bygninger, der står værdige og betydningsfulde i landskabet.

De nedrivningssøgte længers placering, markante størrelser og arkitektur er uundværlige led i herregårdens veldisponerede helhed med en centralt placeret, fint fremhævet port. Hvis denne del af bygningskomplekset fjernes vil det helt afgørende amputere stedets kvaliteter. Det der tabes ved en eventuel nedrivning kan ikke kompenseres med en bevoksning m.v. som der antydes en idé om i nedrivningsansøgningen.

Herregårdens bygnings- og haveanlæg er placeret højt i det omgivne landskab og centralt på godsets jorde. Det samlede anlæg har en særlig tyngde i kulturlandskabet, der er præget af andre store enheder, som vidtstrakt agerjord, skovparceller, græsningsege og Norets vandspejl, der afspejler gårdens virke og næringsunderlag.

Bygningsanlæggets proportioner passer ind i den landskabelige skala, skaber sammenhæng og stor herlighedsværdi. Derfor er landskabsbilledet sårbart over for nedrivning af vitale bygninger i anlægget.

Stuehuset har fået den højeste placering og indtager en særlig position, der understøttes af driftsbygningernes placering i det aksefaste anlæg. Hvis to af disse bygninger nedrives, vil stuehusets position blive mindre forståelig, det vil opfattes som løsrevet og blive alvorligt svækket.

Ved sammenlægning af herregårde og ved ændrede driftsformer er der risiko for, at vores herregårdslandskaber bliver udtyndet. Dem som ejer herregårdene har et ansvar for, at vi bevarer disse smukke kulturlandskaber og den rige bygningskultur, der knytter sig til herregårdene. Kommunerne har en rolle i og et ansvar for, at vores kulturarv og den høje fortællerværdi, som herregårdenes bygningsanlæg bærer, ikke forringes. Der er noget på færde som kræver opmærksomhed og handling!

For ejendomme med anlæg af stor kulturhistorisk værdi mener Skælskør Bevaringsforening at ejere fortsat bør påtage sig den nødvendige vedligeholdelse for at undgå en gradvis nedbrydning og for at fremme bevaring – gerne til nye anvendelsesformål.

Vi håber, at der ved en dialog mellem kommune og ejer vil kunne skabes forståelse for dette. Om nødvendigt bør kommunen udarbejde en bevarende lokalplan for bygningskomplekset.

Det er Skælskør Bevaringsforenings håb, at der opnås et positivt udfald på sagen. Hvis det ønskes deltager bestyrelsen gerne i en drøftelse med dette for øje.

På bestyrelsens vegne,
med venlig hilsen

Claus Lorange Christensen

Fmd.

*Her ses de to drifts-/staldlænger fra 1860, hvorefter ejer søger om dispensation/tilladelse til nedrivning. I det efterfølgende **bilag** er der indsat flere fotos med motiver af gårdens væsentlige bygninger.*

Skælskør Bevaringsforening ved fmd. Claus Lorange Christensen, Hesselhaven 57, 4230 Skælskør
Tlf. 2619 4758 E-mail: clc@byark.dk

BILAG

Gårdens drift-/staldlænge med central port. Ejer ønsker denne bygning fjernet.

Kik fra port mod gårdens beboelse beliggende i kompleksets midterakse, flankeret af stald og lade.

Østlig staldlænge (tv. på foto herover) og længen med port (th. på foto herunder) ønskes fjernet. Disse længer og den store lade (tv. på fotoet herunder) afgrænser markant det centrale gårdrum.

Den karakterfulde helhed, som udgøres af drifts- og staldlængerne om gårdrummet, danner en værdig ankomst til herresædets store beboelsehus.

Parken mod syd og vest beriger stedet og understreger den landskabelige kvalitet.

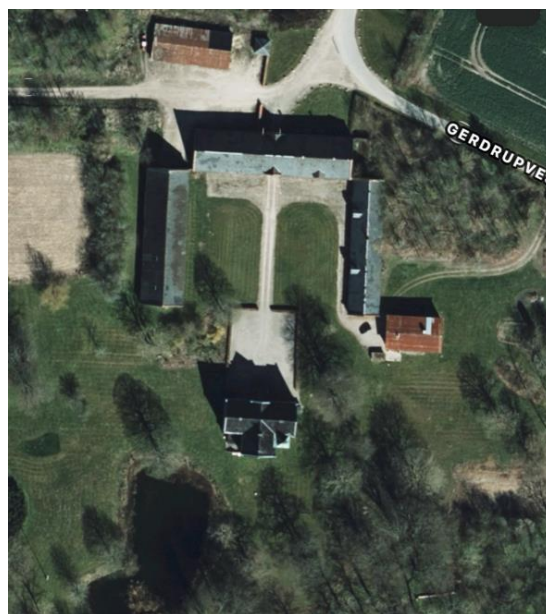

Foto optaget over herregårdens hovedanlæg.

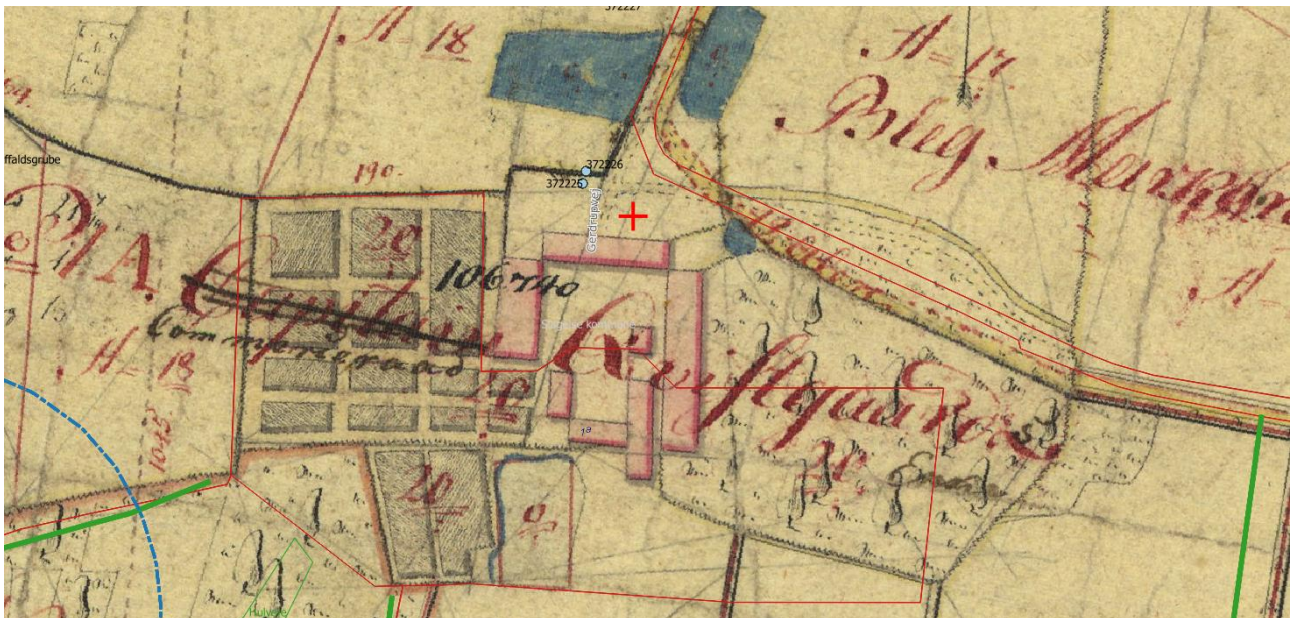
Til Slagelse Kommune.
Indsigelse mod nedrivning

Vedr. Gerdrupgård
Gerdrupgårdvej 135a (bygning 3 og 4)
4230 Skælskør
Matr. 1g, Gerdrup Hovedgård ejerlav

Gerdrupgård er en gammel herregård med høj bevaringsværdi. SAVE 3.

Gerdrupgård ses på original 1 kort fra ca. 1800, hvor den benævnes Commerceraad Capitain Quistgaarden.

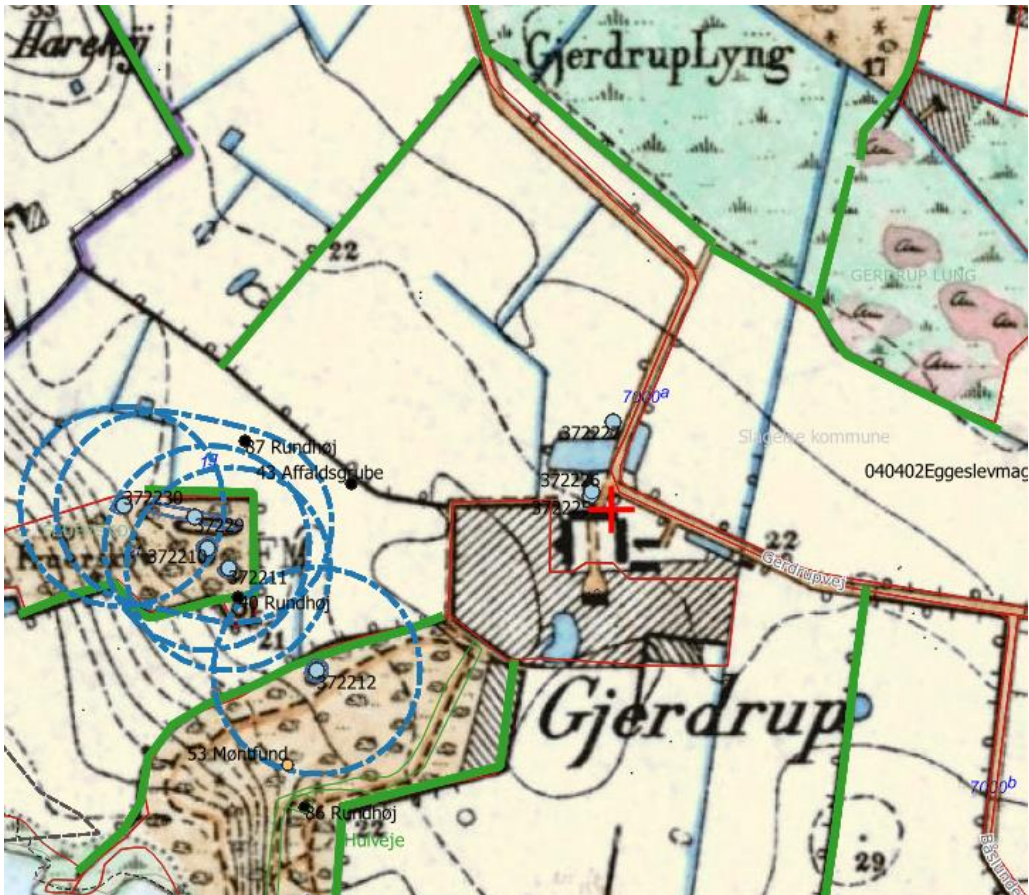
Danske Herregårde oplyser ejerlisten til Gerdrupgård, begyndende i 1417. Stednavnet Gerethorp kendes tilbage til 1100-tallet og har sandsynligvis været navnet på en landsby, som herregården har underlagt sig.

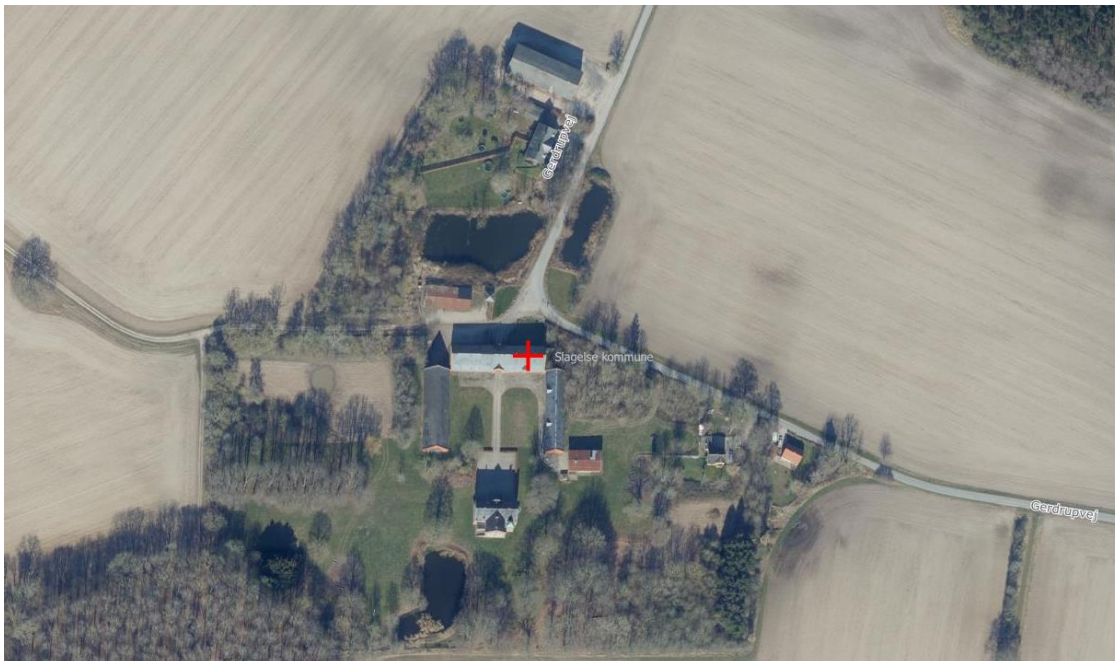
Original 1 kort. Ca. 1800.

Hovedbygningen er i dag opført som grundmuret rødstensbygning i to etager fra 1864-1866 ved arkitekt Unmack. Hovedbygningen ligger mod syd på særskilt matrikel 1a.

Udlængerne, herunder bygning 3 og 4, er opført ca. 1860 som to store grundmurede længer – en lade og en stald til Gerdrupgårds avlsgård.

Høje Målebordskort 1842-1899. I området er beskyttede sten/jorddiger samt flere fund.

Ortofoto, forår. Bygning 3 med rødt kryds mod nord. Bygning 4 mod øst. Mellem bygning 4 og vejen lå tidligere gårdens stolte mødding. Øst for bygning 4 lå flere driftsbygninger og køkkenhave.

Google Street view. April 2022. Gerdrupgård, portlænge, bygning 3.

Google Street view. April 2022. Staklade. Gerdrupvej 137. Matr. 1g.

Fra offentlig vej ses i svinget bygning 3, den store gule udlænge med høj frontispice, fodtak, medaljonvindue og stor port, høj sokkel af granit, tag af naturskifer. Bebyggelsen ligger som en bredside, der beskytter og skjuler resten af herregården. Bygning 4 (mod øst) underordner sig portlængen og orienterer sig mod gården. Her ses på skråfotos to mindre porte, og to gavlkviste med luer til indstikning. Mod gårdsiden er bebyggelsen rød.

Anbefaling:

Kulturmiljørådet i Slagelse Kommune anbefaler at begge bygninger bevares, som vidnesbyrd om både landbrug og feudalsamfund. Bygningerne viser hovedgårdens historiske pladsbehov til opstaldning og foder, og de viser hvordan traditionelle byggematerialer ved vedligehold kan holde meget længe.

Bygningernes skala og arkitektur gør en afgørende forskel for oplevelsen af landskabet i området. Bebyggelsen i eget ejerlav udgør tilsammen et kulturmiljø.

Nedrivning skaber ofte præcedens – når først bebyggelsens autenticitet er røget, når halvdelen af bebyggelsen er fjernet, står hovedbygningen tilbage uden de bygninger der har bidraget til - og opbevaret dens værdi. I stedet bør man tænke på, hvordan ny anvendelse fortsat kan give bygningen liv.

Der er ifølge Museum Vestsjælland stor sandsynlighed for at finde spor fra forhistorien på grunden, hvilket kan fordyre nedrivning og genetablering.

Foto: Danmark set fra luften, 1954.

Kulturmiljørådet i Slagelse
13.01. 2023.

Slagelse Kommune
Center for Miljø Plan og Teknik
Dahlsvej 3, 4220 Korsør

Holbæk d. 2023 02 10
J.nr. MVE.P1604

Orientering jf. museumslovens §23 vedr. nedrivning af bygninger ved Gerdrupvej 135A, 4230 Skælskør af byg. 3 og 4, samt allerede nedreven byg. 17 iht. BBR. (sag nr. 22-022555) - J.nr. MVE.P1604

Museet har modtaget nedrivningssagen i høring.

Supplerende udtalelse for nyere tid

Museum Vestsjælland anbefaler, at der tages kontakt til organisationen BYGHåndværk, Raadvad eller lign., inden der tages beslutning om nedrivning. Der bør foreligge en uvildig vurdering af bygningstilstand, før det besluttes om bevaringsværdige bygninger kan nedrives.

- Bygningskonstruktionens bæreevne kan ikke vurderes ved at se på taget udefra/nedefra.
- Synlige borebillespor er ikke i sig selv tegn på alvorlige skader.
- Det er utilstrækkeligt at ejers ansatte har vurderet bygningens tilstand.

27.01. 2023 har ejer af Gerdrupgård inviteret Museum Vestsjælland, Landsforeningen for bygnings- og landskabskultur samt Skælskør Bevaringsforening på besigtigelse af ejendommen. Ejer har udtalt, at udlængernes bærende konstruktioner er ødelagt af borebiller. Museum Vestsjælland har været i kontakt med Frilandsmuseet/Nationalmuseet om borebiller. Skader fra borebiller holdes nede ved løbende udskiftning af dele af tømmeret og ved lejlighedsvis anvendelse af insektmiddel. Vi formidler gerne kontakt.

Besigtigelsen 27.1. 2023 omfattede ikke tekniske undersøgelser, men det kunne konstateres at bebyggelsen har været vedligeholdt uhensigtsmæssigt/mangelfuldt. Tagets skifer ligger delvist forkert med synlige søm og sømhuller, så der er kommet vand ind og dermed mulighed for råd i konstruktionen. Desuden har facaden været behandlet med cementholdig mørtel eller puds, hvilket har resulteret i sprængte mursten, der især ses omkring hovedporten, og som sætter trumf på det hurtige indtryk af bygningen. Udlængerne står i dag som et skoleeksempel på funktionstømning og fejlslagen vedligeholdelse, og er som sådan en oplagt restaureringscase.

Murstenene består delvist af flensborgsten. Tagflader på udlængerne er naturskifer, hvilket blev brugt fra midten af 1800-tallet. Vinduer af støbejern og enkelte af træ. Porte og luger af træ. Høj sokkel af kampesten. Pikstensbelægning og rideplads i den indre gård. For hver element/bygning der nedrives, bliver det nemmere at opnå næste nedrivningstilladelse, så derfor kan det frygtes, at den sidste udlænge også vil ryge, når de to første er væk. Hvis alle disse elementer forsvinder,

vil hovedhuset stå amputeret tilbage. Ejer fortalte ved fremvisningen, at familien gjorde sig overvejelser om, hvordan de skulle undgå gener fra indkik og lyskegler fra forbipasserende biler, når udlængerne er væk. En mulig løsning er det jo at lade dem stå.

Den samlede bebyggelse bestående af Gerdrupgård og de på nabogrunden beliggende bygninger med trælade og stuehus udgør tilsammen kernen af et ikke udpeget kulturmiljø. Begge bebyggelser har samme høje bevaringsværdi.

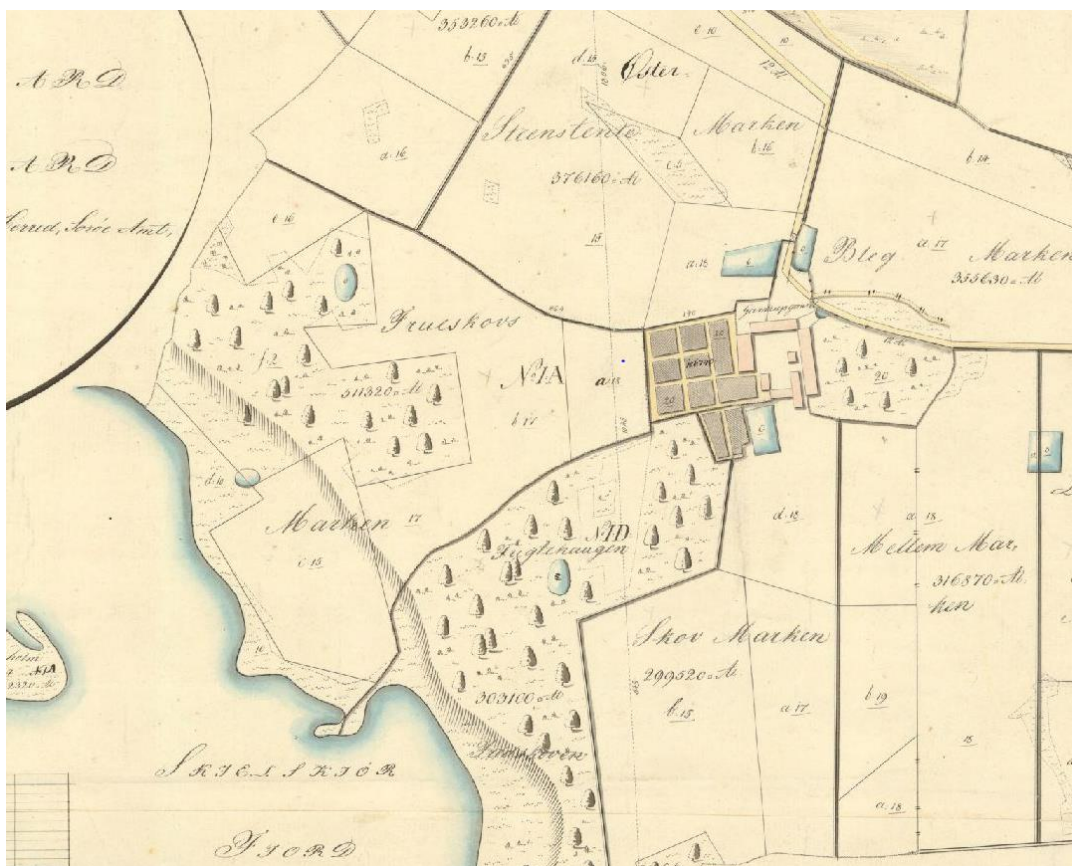
Hvis bygningerne faktisk nedrives, ønsker Museum Vestsjælland at foretage en bygningsdokumentation, som bør betales af den part, der nedriver bygningerne - ud fra princippet om skadevolder.

Bemærk udtalelse fra arkæologi nedenfor.

Nyere tids interesser: (fremsendt 16.12. 2022)

Museum Vestsjælland finder det meget beklageligt, at der meddeles nedrivningstilladelse for bygning 3 og 4 ved Gerdrup Gods. Disse to avlsbygninger er bevaringsværdige med høj bevaringsværdi (SAVE 3) og er helt afgørende for forståelsen af godsets volumen, godskompleksets struktur og høje kulturhistoriske værdi. Begge er iflg. BBR bygget sammen med eller lidt før hovedhuset og tilsammen danner de en flot helhed, som det vil være særdeles beklageligt at miste.

Museet stiller sig undrende overfor, at Slagelse Kommune har givet nedrivningstilladelse på så bevaringsværdige og kulturhistorisk vigtige bygninger uden først at have forelagt sagen/nedrivningsansøgningen til udtalelse ved museet, jfr. Museumslovens kap. 8.

Original 2 kort viser Gerdrupgård ca. 1860, umiddelbart før ombygningen.

Fig. 1. Gerdrup gods, bygning 3, set fra Gerdrupvej mod syd. © Google Streetview, foto april 2022.

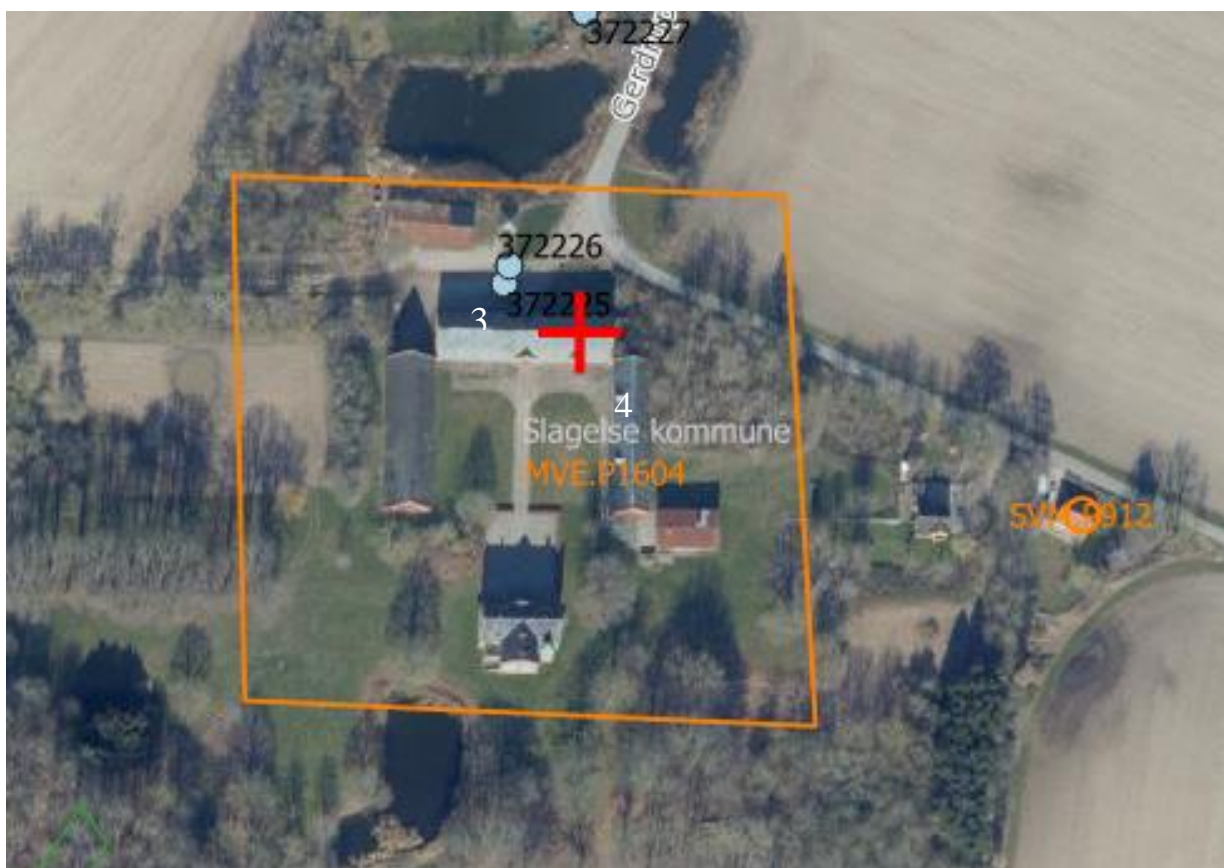

Fig. 2. Luftfoto af Gerdrup Gods med angivelse af bygning 3 og 4 (i hvid farve). Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering.

Arkæologi/jordfund:

Ved kontrol i arkiver og kort kan vi se, at bygningerne har en alder og formodes bygget i en stil, hvor der kan være bevarede rester af herregårdens historie under de nuværende bygninger.

Gerdrup er kendt tilbage til 1100 som Gerethorp, som tyder på, at her oprindeligt kan have ligget en landsby.

Generelt vider topografien om en forøget sandsynlighed for fund af bebyggelse fra fortiden, og de nærliggende gravhøje vidner om beboelse helt tilbage til stenalderen (punkt 40, 86, 87, 372230 og 37229-372212). Fra middelalderen er der ligeledes opsamlet en mønt, der viser aktivitet også i denne periode (punkt 53).

Derfor vil vi orientere om muligheden for at sikre Dem mod udgifter i forbindelse med standsning af jordarbejdet.

Vi anbefaler, at ejer/nedriver kontakter museet i god tid inden arbejdets udførelse for at indhente en §25 udtalelse.

Før jordarbejder har **bygherre/entreprenør** altid mulighed for at indhente det arkæologisk ansvarlige museums udtalelse om arkæologiske interesser, jf. museumslovens § 25.

Herved har **bygherre og entreprenør** de bedste muligheder for at **undgå uplanlagt standsning** af anlægsarbejdet og **undgå udgifter til arkæologisk undersøgelse** jf. museumslovens § 27.

Hvis museet i sin udtalelse vurderer, at der ikke findes væsentlige arkæologiske bevaringsinteresser på arealet, så skal evt. udgifter til nødvendig arkæologisk undersøgelse betales af Kulturministeren jf. museumslovens § 27 stk. 5.

En udtalelse fritager ikke bygherre/entreprenør fra forpligtelsen til at standse anlægsarbejdet og underrette museet, hvis arkæologiske levn påtræffes, men den fritager bygherre for udgifterne til en arkæologisk undersøgelse.

Flere oplysninger findes på [Introduktion for bygherre \(slks.dk\)](#) Herfra findes links til relevant lovtekst og en grundigere forklaring.

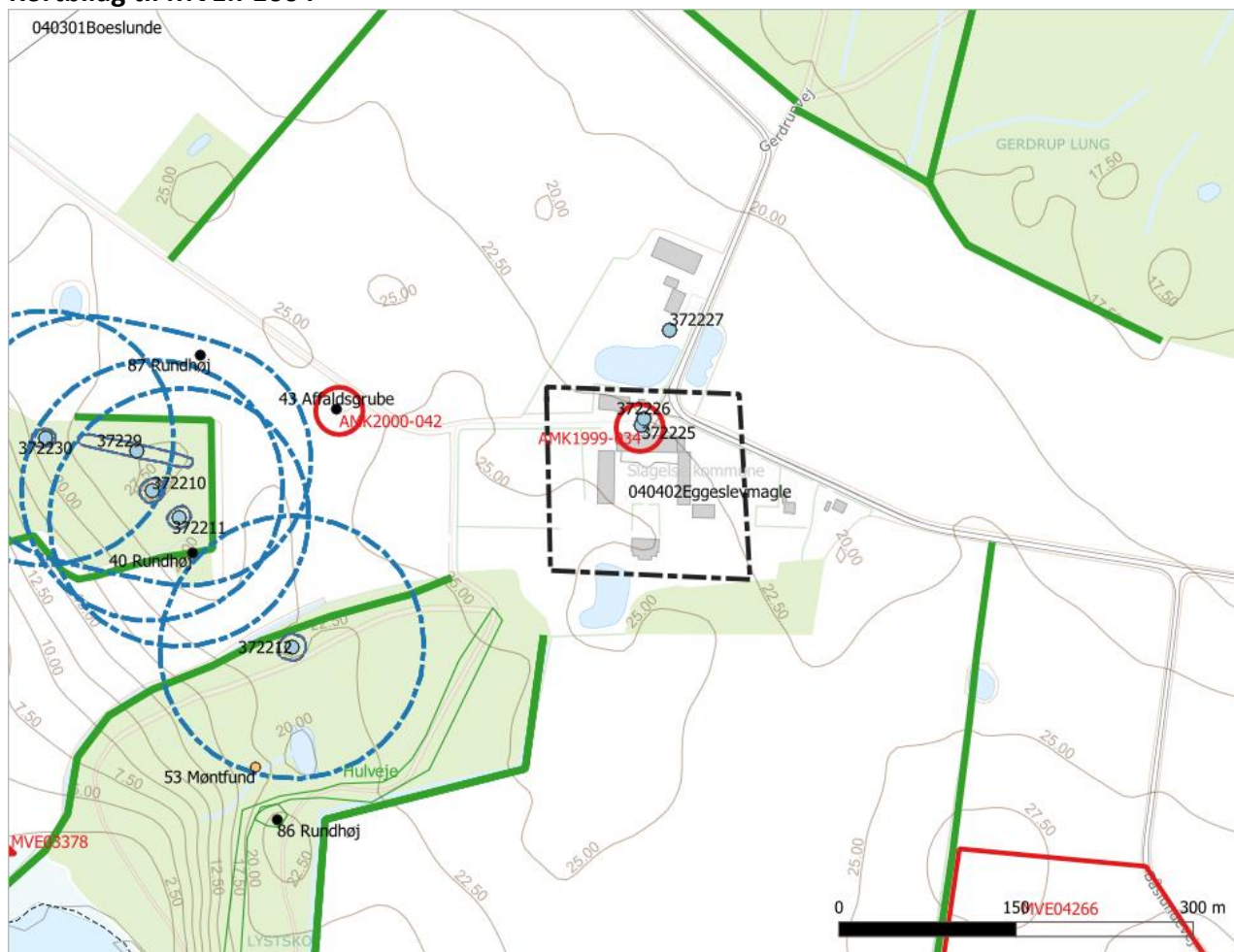
De er velkommen til at henvende Dem til museet, hvis De har spørgsmål.

Med venlig hilsen

Sara Lea Kronvang
Arkæolog

Mads Findal Andreasen/Helle Ålsbøl
Museumsinspektør, Nyere Tid

Kortbilag til MVE.P1604

- Sagsareal
- Museumssager
 - Mvesager
 - GamleSager
- Viden_U_Journal
 - DiverseViden
- Fund og Fortidsminder
 - public:fundogfortidsminder_punkt_ikkefredet
 - Middelalder
 - Oldtid
 - public:fundogfortidsminder_punkt_fredet
 - public:fundogfortidsminder_areal_fredet
 - public:fundogfortidsminder_areal_fredet
 - public:fundogfortidsminder_areal_beskyttelse
 - public:fundogfortidsminder_areal_alle
- Beskyttet_Kultur
 - BES_STEN_JORDDIGER
- AdmGraenserHistoriske
 - StednummerSogn

Sagsareal (sort stiplede omramning).

Registrerede fortidsminder og arkæologiske interesser jf. signaturforklaring.

Baggrundskort: Sagsbehandlingskort-basis (aktuelt: 2022-12-15) Kortdata fra Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering.

Slagelse Kommune
Center for Miljø, Plan og Teknik
Dahlsvej 3, 4220 Korsør
Att.: Dannie Møller Vestergaard

Sorø den 16. januar 2023

Vedr. anmodning om tilladelse til nedrivning af to udlænger til Gerdrup. J.nr. MVE.P1604.

Idet vi af Skælskør Bevaringsforening er blevet gjort opmærksom på den verserende sag om fjernelse af to af de tre udlænger til herregården Gerdrup, ønsker vi hermed at fremkomme med følgende bemærkninger i sagen.

Som Slagelse Kommune selv skriver på minkultur.slagelse.dk, "(danner) sydkysten ved Skælskør og Smålandsfarvandet et næsten sammenhængende herregårdslandskab med Espe, Gerdrup, Basnæs, Borreby og Holsteinborg og deres store fredede arealer. Herregårdene har haft stor betydning både lokalt og nationalt og råder over store herlighedsværdier i form af historiske bygninger, parker, anlæg, kulturmiljøer og gode historier." Så sandt som skrevet!

I denne perlerække indgår Gerdrup bygningsmæssigt som det yngste led med et velbevaret anlæg fra 1860'ernes begyndelse i bedste, historicistiske stil, men det er samtidigt helt ufortjent det svageste led, fordi det ikke som de andre herregårde er beskyttet gennem bygningsfredning. Ved den af Skælskør i 1993 gennemførte SAVE-vurdering blev anlægget dog registreret som meget bevaringsværdigt med udlængerne placeret i kategori 3, tæt på at være fredningsværdigt, ja, måske fredningsværdigt?

I vor optik vil nedrivninger af to af avlsgårdens tre længer være en katastrofe for stedets arkitektoniske greb så vel som for de kulturhistoriske fortælleverdier, som et sådant anlæg rummer. **Indgrebet vil være et stort bygningskulturelt tab, ikke kun for lokalområdet, men også set i et større, nationalt perspektiv.**

Beplantning til afløsning af de påtænkt nedrevne bygninger, som foreslået af ejer, er ikke på nogen måde en god løsning, men vil kun være et meget lille plaster på et meget stort sår.

På den baggrund må vi naturligvis tage afstand fra planerne om nedrivning. I stedet bør der gennem forhandlinger mellem kommune og ejere, gerne med bistand fra eksterne fagfolk, findes udveje for en for alle parter tilfredsstillende løsning. Vi stiller gerne vores ekspertise til rådighed.

I nedrivningsansøgningen anføres, at ejer har undersøgt forskellige muligheder for bevaring, bl.a. ved henvendelse til fonde; det er særdeles prisværdigt! Det oplyses dog ikke, hvilke fonde der er tale om. Tænk hvis ikke alle muligheder i den retning er blevet udnyttet til bunds?!

Med venlige hilsener

p.u.v.

A handwritten signature in blue ink that reads "Helge Torm". The signature is written in a cursive style with a long horizontal stroke extending from the end.

Helge Torm,
formand.